

Deel XXVII, de Phoenix

Dit keer wil ik het graag hebben over een tragische gebeurtenis die een groep emigranten is overkomen, alhoewel er deze keer geen relatie bestaat met ons werkgebied. De gebeurtenis was echter dermate ingrijpend voor de betrokkenen dat ik er op deze plaats toch aandacht aan wil besteden, vooral ook omdat die op dit moment weer volop in de belangstelling staat, niet alleen hier maar ook in Wisconsin.

In de herfst van 1847 vertrok er uit de Achterhoek in Gelderland een groep Protestante emigranten die op weg gingen naar Sheboygan in Wisconsin. De stad Sheboygan ligt ongeveer midden tussen Green Bay en Milwaukee, aan de westkust van het Michigan meer. Vanaf 1845 waren daar al enkele Nederlanders uit de Achterhoek naar toe gegaan (zie deel I van deze serie).

Men reisde naar Rotterdam waar de meesten van hen aan boord gingen van de 'France', een Amerikaans zeilschip dat op 25 augustus 1847 zou vertrekken. Enkele dagen later dan gepland vertrok het schip uit Rotterdam naar Hellevoetsluis, en van daar zeilde het de Noordzee op. Over de reis over de Atlantische Oceaan zijn geen bijzonderheden bekend.

Na een lange reis van bijna twee maanden kwam men op maandag namiddag, 25 oktober 1847, aan in de haven van New York, waar het schip voor anker ging in de East River, aan de zuidoostkant van Manhattan. De volgende dag leverde kapitein William Myers bij de plaatselijke havenautoriteiten de passagierslijst in.

Vervolgens ging de reis van het gezelschap verder naar Albany, zo'n 225 kilometer ten noorden van New York en van daar met trekschuiten via het Erie kanaal naar Buffalo, een stad aan de oostkant van het

© Willem Keeris, *Amerika-Amerika*, deel 27 – de Phoenix

Erie meer, een van de vijf grote meren in Noord Amerika.

In Buffalo gingen de Nederlandse emigranten aan boord van de Phoenix, voor het laatste stuk van hun reis, die over het Erie meer, het Huron meer en tenslotte het Michigan meer zou voeren, op weg naar hun eindbestemming.

De Phoenix was een stoomboot met twee scheepsschroeven (propellers) aan de achterkant van het schip. Dat was toen een vrij nieuwe techniek; vóór die tijd waren stoomboten uitgerust met ofwel grote schoep-raderen aan de achterkant van het schip ofwel aan de zijkant ervan. De Phoenix was een vrij nieuw houten schip, dat nog maar twee jaar oud was. Het werd gebouwd in Ohio en was 43 meter lang, bijna zeven meter breed, bij een diepgang van ruim drie meter. Het schip had verder één mast voor een eventueel zeil en één schoorsteen voor de in het midden geplaatste stoom-machine. Maar er waren slechts twee reddingsboten aan boord, een aan bakboord en een aan stuurboord. Het schip vertrok op 11 november uit Buffalo en maakte een tussenstop in Cleveland, Ohio en Detroit, Michigan, voordat het via Mackinac (tussen het Huron en het Michigan meer) aankwam in Manitowoc, Wisconsin, bijna 40 kilometer ten noorden van Sheboygan. Daar werd opnieuw brandstof ingenomen, waarna het schip, op zondag 21 november 1847, rond twee uur 's-nachts de haven verliet, op weg naar Sheboygan. Ongeveer zes kilometer voor de haven van Sheboygan, rond vier uur in de ochtend, brak er brand uit aan boord. De waarschijnlijke oorzaak daarvan is het feit dat de boilers van de stoom-machine droog kwamen te staan waardoor ze in brand vlogen. Dat dat niet op tijd opge-

merkt was door de bemanning kwam, volgens de overgeleverde verhalen, dat die bemanning te diep in het glaasje had gekeken en het probleem pas te laat opmerkten.

De gevolgen waren rampzalig. Over het aantal passagiers en slachtoffers zijn de bronnen het niet altijd eens, mede omdat toentertijd de administratie nogal gebrekkig was. Er wordt vanuit gegaan dat er in totaal ruim 225 passagiers aan boord waren, waarvan 154 Nederlandse landverhuizers uit de Achterhoek. Van die emigranten kwamen er 84 uit Winterswijk.

Nadat de brand uitgebroken was probeerde iedereen het vege lijf te redden, maar er waren, zoals vermeld, slechts twee reddingsboten aanwezig. Omdat de kapitein, Benjamin Sweet, tijdens de reis gewond was geraakt aan zijn been, werd hij door de bemanning, tegen zijn zin, in een van

die boten geholpen. In totaal zijn er zo'n 40 personen gered, waaronder 24 Nederlandse emigranten. De rest van de bemanning en passagiers, ruim 185 mensen kwamen om in de vlammen of verdronken in het ijsskoude water van het meer; 74 van hen kwamen uit Winterswijk. Onder het totaal aantal slachtoffers, waren 93 kinderen. Hele gezinnen kwamen om het leven: een ramp in het gezicht van de haven.

In de haven van Sheboygan lag de stoomboot 'Delaware', die bij het zien van de vuurzee op het meer, te hulp schoot. Het schip moest echter nog op stoom komen en toen men eindelijk aankwam op de plaats van de ramp, bleek alle hulp te laat. De Phoenix was verbrand tot op de waterlijn en er waren geen overlevenden meer. De romp werd naar de haven van Sheboygan gesleept, waar ze langzaam vergaan is.

Het duurde nog maanden voordat deze tragedie in Nederland bekend werd.

In 1999 is er in Sheboygan, aan de kust van het Michigan meer, een Wisconsin State Historical Marker geplaatst die de ramp herdenkt (zie afbeelding) en een aantal jaren geleden is er op het kerkhof van Winterswijk een monument geplaatst met de namen van de slachtoffers.

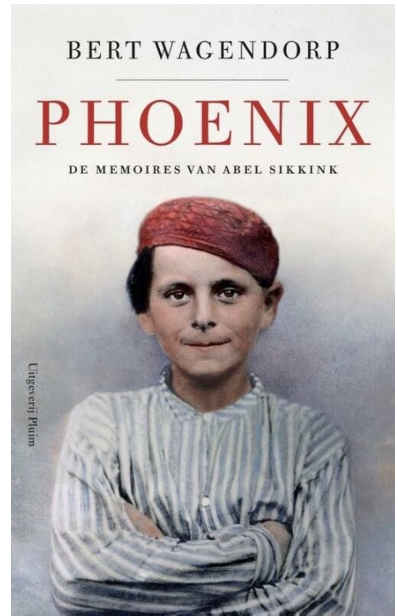
Afgelopen maand was het precies 175 jaar geleden dat de ramp zich voltrok. Omroep Gelderland wilde dat niet ongemerkt voorbij laten gaan. Podcastmaker Joske Meerdink en Diny van Hoften (die de documentaire 'Houdoe' maakte) zijn afgelopen zomer naar Sheboygan geweest om opnamen te maken. Op de website van omroep Gelderland is de podcast te beluisteren en de documentaire die Diny maakte te zien, beide onder de titel: De ramp met de Phoenix. Meest opmerkelijk is dat Joske in contact kwam met Steve Radovan, een scheepswrakzoeker die jaren geleden op de plaats van de ramp een boomstam had zien liggen. Op verzoek van Joske is hij opnieuw op onderzoek uitgegaan en met hulp van een duikteam van de Wisconsin

The Phoenix Tragedy 1847

On November 21, 1847, one of the most tragic shipwrecks in Great Lakes' history occurred five miles off Lake Michigan's shore within sight of this location. The steamship Phoenix carrying over 225 passengers, including 175 Dutch immigrants intending to settle in the Sheboygan area, burned to the water line after a fire broke out on board. Fewer than 45 passengers and crew survived the tragedy. (erected 1999)

Historical Society is vast komen te staan dat het geen boomstam is, maar de schoorsteen van de Phoenix. Terwijl iedereen er van overtuigd was dat er niets meer over was van het schip, blijkt nu de schoorsteen nog op de bodem van het Michigan meer te liggen.

De Achterhoekse schrijver Bert Wagendorp publiceerde begin 2022 het eerste deel van een trilogie, getiteld: Phoenix. De boekenreeks gaat over Abel Sikkink, die aan boord van de Phoenix is met zijn ouders en andere kinderen. Op 21 november 1847 is hij de enige van zijn familie die de ramp overleefd. Later wordt hij journalist bij de plaatselijke krant: de Sheboygan Nieuwsbode. Voor de goede orde: Abel Sikkink heeft nooit bestaan; hij is de hoofdfiguur die ontsproten is aan het brein van de schrijver. Maar de avonturen die Abel beleefd zijn geplaatst in de echte geschiedenis en de meeste figuren en gebeurtenissen in het boek hebben echt bestaan.

Meer weten?

- John Textor, *Phoenix: The Fatefull Journey (Sheboygan, 2006)*
- *Website van omroep Gelderland*
- Bert Wagendorp, *Phoenix, de memoires van Abel Sikkink (Amsterdam, 2022)*

